

רחלי איבנבויים

סיפור של ריק ממשלתי

זעקת החרדים בערד נובעת ממצוקת הדיור, שבגללה הם נודדים ליישובי הפריפריה ומתמודדים עם מחסור במשאבים

היעדר תכנון ממשלתי, אזלת יד הנהגתית והתרבות הישראלית של "יהיה בסדר" גרמו לכך שהקצנו במוצאי שבת אחת וגילינו שהכול לא בסדר, שיש מי שאדיש לכך שמתערערת שלוות חייהם של תושבי הפריפריה, המתמודדים עם קשיי קיום בכל מקרה. הבנו שיש מי שמתעלם מהמצב שבו קהילה חסידית מסתגרת נאלצת לייצר חיכוך עם אוכלוסייה מקומית רק כדי לאפשר לעצמה חיים בסיסיים.

את המחירים הכבדים על חוסר תפקודה של מדינת ישראל משלמות קודם כול אוכלוסיות מוחלשות המשוררות זו בזו, ונאבקות על מעט מאוד משאבים העומדים לרשותן. לצערנו את ההשלכות של הקרע החברתי בערד נשלם כולנו בעתיד הנראה לעין, אלא אם נקשיב לזעקות השבר העולות מהעיר המדברית ונתעורר בזמן. עלינו לדאוג לצורכי האחר, לנהל מערכת תכנון שמחלקת את המשאבים בתבונה, לא לגרום לקבוצות אחרות להיות נואשות, ולא להפנות גב לבעיות שקורות הרחק מאיתנו. כל זאת, לא כדי להיות אנשים טובים יותר, אלא רק כדי שנוכל – כמה פשוט – רק לחיות כאן.

רחלי איבנבויים, חסידת גור, היא ראש תחום חרדים ב'מכון שחרית לפוליטיקה של טוב משותף'

אין בערד מקרים של פגיעה במרחב האישי, כגון אירוע היריקה בבית-שמש. ההפך, חסידות גור מאופיינת בפרגמטיזם, ובמעורבות בעולם העסקי והפוליטי. יתרה מכך, במקרים מוקדמים של התיישבות חסידית בערים מעורבות נשמרו יחסי השכנות והשלווה למופת. כך היה באשדוד, וכך בחצור הגלילית. את הקפדתה היתרה מפנה חסידות גור פנימה, בתוך גבולות הקהילה והמשפחה.

אך למרות כל זאת, המציאות כיום בערד קשה. לא נקלענו למצב הזה בן לילה. הכתובת הייתה על הקיר: כבר עשרות שנים מצוי שוק הדיור בישראל במצוקה קשה, אך במגזר החרדי, שבו כ-8,000 זוגות צעירים מתחתנים מדי שנה וזקוקים לקורת גג, המצוקה כאוטית – ומענה אין. מאז ראשית שנות השמונים, שבהן הוקמו הערים החרדיות החדשות, לא נמצא פתרון של ממש לדיור חרדי.

מחוסר ברירה הוזגות הצעירים החרדים מרחיקים נודד אל דיור זול בעיירות פיתוח, הנואשות לתושבים. היישובים האלה נטולי תשתיות בסיסיות, ונעדרי מוסדות ציבור הכרחיים כגון בתי כנסת ובתי ספר נפרדים. זהו מתכון בטוח לתרחיש אימה שבו החרדים נדחקים להתגורר דווקא ברשויות מקומיות מרור חקות ודלות אמצעים. כך למתח התרבותי הבסיסי מתווסף מאבק נואש על מעט מדי משאבים. במצב כזה, כל טעות קטנה יכולה להבעיר להבה גדולה.

העיר ערד לא ישנה במוצאי השבת שעברה. היא היט לטלה בסערה בין אברכים חובשי כובעי פרווה שנשאו קול תפילה, ובין תושבים ותיקים שחרדו לגורל עירם בועקה מרה. אך זהו לא סיפורה של ערד בלבד: זה הוא סיפור לאופן שבו היעדר התכנון הממשלתי פוגע בראש ובראשונה בפריפריה החברתית והגיאוגרפית. זהו מדגם מייצג של מה שצפוי למדינה הקטנה שלנו אם לא ננהל את עתידנו בתבונה ובמשותף.

סוגיית יחסי הדת והמדינה הרי איננה חדשה, וסיפורי המאבקים על אופיים של מרחבים ציבוריים בישראל יכורים לים למלא ספרים עבי כרס. אך מה שאירע בערד בשבוע שעבר הוא רק מקרה קל יחסית. זה לא עוד סיפור על כפייה דתית בשכונה שמשנה פניה, כי כבר מעל שלושים שנה קהילת גור חיה בעיר ומנהלת דיקום מופלא ויחסי שכנות טובים. שנית, גם כעת אין מי שמבקש לשנות את הנורמות העירוניות – רחובות לא נסגרים עם כניסת השבת, פרסומות של נשים מתנוססות בחוצות, ומעדניות מוכרות מוצרים לא כשרים גם מתחת לבתיהן של משי פחות חסידיות.

כמו כן, אף שמבחוץ כל החרדים השחורים נראים אותו הדבר, לא כך הם פני הדברים. בני חסידות גור לא מורגזים לים בהפגנות המוניות ובשרפת פחים, כמו במאה-שערים.